

rumque communibus beatificatur bonis. Quam rem alius Propheta commendans ait : « Ibi fuerunt gigantes illi » nominati, qui ab initio fuerunt staturosi, scientes praelium. Non hos elegit Dominus, nec viam scientiæ dedit illis : et interierunt, quia non habuerunt sapientiam, perierunt propter inconsiderantiam¹.

CAPUT XXIV.

Quomodo intelligendum sit, quod eis, qui diluvio perdendi erant, Dominus dixit : Erunt dies eorum centum-viginti anni.

Quod autem dixit Deus : « Erunt dies eorum centum-viginti anni², » non sic accipiendum est, quasi prænuntiatum sit, post hæc homines centum-viginti annos vivendo non transgredi, cum et post diluvium etiam quingentos excessisse inveniamus. Sed intelligendum est hoc Deum dixisse, cum circa finem quingentorum annorum esset Noë, id est, quadringentos-octoginta vitæ annos ageret, quos more suo Scriptura quingentos vocat, nomine totius maximam partem plerumque significans : sexcentesimo quippe anno vitæ Noë, secundo mense factum est diluvium³ : ac sic centum-viginti anni prædicti sunt futuri vitæ hominum periturorum, quibus transactis, diluvio delerentur. Nec frustra creditur sic factum esse diluvium, jam non inventis in terra qui non erant digni tali morte defungi, qua in impios vindicatum est : non quo hic quidquam bonis quandoque morituris tale genus mortis faciat aliquid quod eis possit obesse post mortem. Verumtamen nullus eorum diluvio mortuus est, quos de semine Seth propa-

¹ Baruch. iii, 26-28. — ² Gen. vi, 3. — ³ Id. vii, 11.

gatos sancta Scriptura commemorat. Sic autem divinitus diluvii causa narratur : « Videns, inquit, Dominus Deus, » quia multiplicatæ sunt malitiæ hominum super terram, » et omnis quisque cogitat in corde suo diligenter super » maligna omnes dies : et cogitavit Deus, quia fecit hominem super terram, et recogitavit, et dixit Deus : Delebo » hominem, quem feci, a facie terræ ab homine usque ad » pecus, et a reptilibus usque ad volatilia cœli, quia iratus sum (11), quoniam feci eos¹. »

CAPUT XXV.

De ira Dei, quæ incommutabilem tranquillitatem nulla inflammatione perturbat.

Ira Dei, non perturbatio animi ejus est, sed iudicium quo irrogatur pœna peccato. Cogitatio vero ejus et cogitatio, mutandarum rerum est immutabilis ratio. Neque enim sicut hominem, ita Deum cujusquam facti sui pœnitet, cujus est de omnibus omnino rebus tam fixa sententia, quam certa præscientia. Sed si non utatur Scriptura talibus verbis, non se quodam modo familiariter insinuat omni generi hominum, quibus vult esse consultum, ut et perterreat superbientes, et excitet negligentes, et exerceat quærentes, et alat intelligentes : quod non faceret, si non se prius inclinaret, et quodam modo descenderet ad jacentes. Quod autem etiam interitum omnium animalium terrenorum volatiliumque denuntiat, magnitudinem futuræ cladis effatur ; non animantibus rationis expertibus, tanquam et ipsa peccaverint, minatur exitium.

¹ Gen. vi, 5-7.

CAPUT XXVI.

*Quod arca, quam Noë jussus est facere, in omnibus
Christum Ecclesiamque significet.*

I. JAMVERO quod Noë homini justo, et sicut de illo Scriptura veridica loquitur in sua generatione perfecto¹, (non utique sicut perficiendi sunt cives Civitatis Dei in illa immortalitate, qua æquabuntur Angelis Dei, sed sicut esse possunt in hac peregrinatione perfecti,) imperat Deus, ut arcam faciat, in qua cum suis, id est, uxore, filiis, et nuribus, et cum animalibus, quæ ad illum ex Dei præcepto in arcam ingressa sunt, liberaretur a diluvii vastitate; procul dubio figura est peregrinantis in hoc sæculo Civitatis Dei, hoc est, Ecclesie, quæ fit salva per lignum: in quo pependit Mediator Dei et hominum homo Christus-Jesus². Nam et mensuræ ipsæ longitudinis, altitudinis, latitudinisque ejus, significant corpus humanum, in cujus veritate ad homines prænuntiatus est venturus, et venit. Humani quippe corporis longitudo a vertice usque ad vestigia sexies tantum habet, quam latitudo, quæ est ab uno latere ad alterum latus; et decies tantum, quam altitudo, cujus altitudinis mensura est in latere a dorso ad ventrem: velut si jacentem hominem metiaris supinum, seu pronum, sexies tantum longus est a capite ad pedes, quam latus a dextra in sinistram, vel a sinistra in dextram; et decies, quam altus a terra. Unde facta est arca trecentorum in longitudine cubitorum, et quinquaginta in latitudine, et triginta in altitudine. Et quod ostium in latere

¹ Gen. vi, 9. — ² i Tim. ii, 5.

accepit, profecto illud est vulnus, quando latus crucifixi lancea perforatum est¹: hac quippe ad illum venientes ingrediuntur; quia inde sacramenta manarunt, quibus credentes initiantur. Et quod de lignis quadratis fieri jubetur, undique stabilem vitam sanctorum significat: quacumque enim verteris quadratum, stabit. Et cætera, quæ in ejusdem arce constructione dicuntur, ecclesiasticarum signa sunt rerum.

II. Sed ea nunc persequi longum est: et hoc jam fecimus in Opere, quod adversus Faustum Manichæum scripsimus², negantem in libris Hebræorum aliquid de Christo esse prophetatum. Et fieri quidem potest, ut et nobis quispiam, et alius alio exponat hæc aptius: dum tamen ea quæ dicuntur, ad hanc de qua loquimur, Dei Civitatem, in hoc sæculo maligno tanquam in diluvio peregrinantem omnia referantur; si ab ejus sensu, qui ista conscripsit, non vult longe aberrare, qui exponit. Exempli gratia, velut si quispiam quod hic scriptum est: « Inferiora bicamerata et tricamerata facies eam³; non quod ego in illo Opere dixi, velit intelligi, quia ex omnibus gentibus Ecclesia congregatur, bicameratam dictam, propter duo genera hominum, circumcisionem scilicet et præputium, quos Apostolus et alio modo dicit Judæos et Græcos⁴; tricameratam vero, eo quod omnes gentes de tribus filiis Noë post diluvium reparatæ sunt: sed aliud dicat aliquid, quod a fidei regula non sit alienum. Nam quoniam non solas in inferioribus mansiones habere arcam voluit, verumetiam in superioribus, et hæc dixit bicamerata; et in superioribus superiorum, et hæc appellavit tricamerata; ut ab imo sursum versus tertia consurgeret habitatio. Possunt hic intelligi et illa tria quæ commendat Apostolus, fides, spes, charitas⁵. Possunt etiam multo convenientius

¹ Joan. xix, 34. — ² Lib. xii, cap. 14. — ³ Gen. vi, 16. — ⁴ Rom. iii, 9. — ⁵ i Cor. xiii, 13.

tres illæ ubertates evangelicæ, tricena, sexagena, centena¹; ut in infimo habitet pudicitia conjugalis, supra vidualis, atque hac superior virginalis: et si quid melius secundum fidem Civitatis hujus intelligi et dici potest. Hoc etiam de cæteris, quæ hic exponenda sunt, dixerim, quia etsi non uno disseruntur modo, ad unam tamen catholicæ fidei concordiam revocanda sunt.

CAPUT XXVII.

De arcâ atque diluvio, nec illis esse consentiendum, qui solam historiam recipiunt sine allegorica significatione, nec illis, qui solas figuras defendunt repudiata historica veritate.

I. Non tamen quisquam putare debet, aut frustra hæc esse conscripta, aut tantummodo rerum gestarum veritatem sine ullis allegoricis significationibus hic esse querendam; aut e contrario hæc omnino gesta non esse, sed solas esse verborum figuras; aut quidquid illud est, nequaquam ad prophetiam Ecclesiæ pertinere. Quis enim nisi mente perversus, inaniter scriptos esse contendat libros per annorum millia tanta religione et tam ordinatæ successionis observantia custoditos; aut solas res gestas illic intuendas, ubi certe, ut alia omittam, si numerositas animalium cogeat arcæ tantam fieri magnitudinem; immunda bina et munda septena intromitti animalia quid cogeat², cum æqualis numeri possent utraque servari? Aut vero Deus, qui propter reparandum genus servanda præcepit, eo modo illa quo instituerat, restituere non valebat?

¹ Matth. 1, 3-8. — ² Gen. vii, 2.

II. Qui vero non esse gesta, sed solas rerum significantiarum figuras esse contendunt, primum opinantur tam magnum fieri non potuisse diluvium, ut altissimos montes quindecim cubitis aqua crescendo transcenderet; propter Olympi verticem montis, supra quem perhibentur nubes non posse concrecere, quod tam sublimis quam cœlum sit, ut non ibi sit aër iste crassior, ubi venti, nebulae imbresque gignuntur: nec attendunt omnium elementorum crassissimam terram ibi esse potuisse. An forte negant esse terram verticem montis? Cur igitur usque ad illa cœli spatia terris exaltari licuisse, et aquis exaltari non licuisse contendunt, cum isti mensores et pensores elementorum, aquas terris perhibeant superiores atque leviores? Quid itaque rationis afferunt, quare terra gravior et inferior locum cœli tranquillioris invaserit per volumina tot annorum, et aqua levior ac superior permissa non sit hoc facere saltem ad tempus exiguum?

III. Dicunt etiam non potuisse capere arcæ illius quantitatem animalium genera tam multa in utroque sexu, bina de immundis, septena de mundis. Qui mihi videntur non computare nisi trecenta cubita longitudinis, et latitudinis quinquaginta, nec cogitare aliud tantum esse in superioribus, itemque aliud tantum in superioribus superiorum, ac per hoc ter ducta illa cubita fieri nongenta-centum-quinquaginta. Si autem cogitemus quod Origines non ineleganter astruxit¹, Moysen scilicet hominem Dei « Eruditum, » sicut scriptum est, omni sapientia Ægyptiorum², » qui geometricam dilexerunt, geometrica cubita significare potuisse, ubi unum quantum sex nostra valere asseverant; quis non videat quantum rerum capere potuit illa magnitudo? Nam illud quod disputant tantæ magnitudinis arcam non potuisse compingi, ineptissime calumniantur, cum sciant

¹ Homil. II, in Gen. — ² Act. vii, 22.

immensas urbes fuisse constructas, nec attendunt centum annos, quibus arca illa est fabricata : nisi forte lapis lapidi adhærere potest sola calce conjunctus ; ut murus per tot millia circumagatur, et lignum ligno per subscudines, epiros, clavos et gluten bituminis non potest adhærere, ut fabricaretur arca, non curvis, sed rectis lineis longe lateque porrecta, quam nullus in mare mittat conatus hominum, sed levet unda, cum venerit, naturali ordine ponderum, magisque divina Providentia, quam humana prudentia natantem gubernet, ne incurrat ubicumque naufragium.

IV. Quod autem scrupulosissime quæri solet de minutissimis bestiolis, non solum quales sunt mures et stelliones, verumetiam quales locustæ, scarabei, muscæ denique et pulices, utrum non amplioris numeri in arca illa fuerint, quam qui est definitus, cum hoc imperaret Deus, prius admonendi sunt quos hæc movent, sic accipiendum esse quod dictum est : « Quæ repunt super terram ¹ ; » ut necesse non fuerit conservari in arca, quæ possunt in aquis vivere, non solum mersa, sicut pisces ; verumetiam supernatantia, sicut multæ alites. Deinde cum dicitur : « Masculus et fœmina erunt ² : » profecto intellegitur ad reparandum genus dici : ac per hoc nec illa necesse fuerat ibi esse, quæ possunt sine concubitu de quibusque rebus vel rerum corruptionibus nasci : vel si fuerant, sicut in domibus esse consueverunt, sine ullo numero definito esse potuisse : aut si mysterium sacratissimum quod agebatur, et tantæ rei figura etiam in veritate facti aliter non posset impleri, nisi ut omnia ibi certo illo numero essent, quæ vivere in aquis, natura prohibente, non possent, non fuit ista cura illius hominis, vel illorum hominum, sed divina. Non enim ea Noë capta intromittebat, sed venientia et intrantia per-

¹ Gen. vii, 21. — ² Ibid. 20.

mittebat. Ad hoc enim valet quod dictum est : « Intrabunt » ad te : » non scilicet hominis actu, sed Dei nutu : ita sane, ut non illic fuisse credenda sint, quæ sexu carent. Præscriptum est enim, atque definitum : « Masculus et fœmina erunt. » Alia sunt quippe quæ de quibusque rebus sine concubitu ita nascuntur, ut postea concubant et generent, sicut muscæ : alia vero in quibus nihil sit maris et fœminæ, sicut apes. Ea porro quæ sic habent sexum, ut non habeant foetum, sicut muli et mulæ, mirum si ibi fuerunt, ac non potius parentes eorum ibi fuisse suffecerit, equinum videlicet atque asinum genus : et si qua alia sunt, quæ commixtione diversi generis genus aliquod gignunt. Sed si et hoc ad mysterium pertinebat, ibi erant. Habet enim et hoc genus masculum et fœminam.

V. Solet etiam movere nonnullos, genera escarum quæ illic habere poterant animalia, quæ non nisi carne vesci putantur, utrum præter numerum ibi fuerint sine transgressione mandati, quæ aliorum alendorum necessitas illic coëgisset includi : an vero, quod potius est credendum, præter carnes, aliqua alimenta esse potuerint, quæ omnibus convenirent. Novimus enim quam multa animalia, quibus caro cibus est, frugibus pomisque vescantur, et maxime fico atque castaneis. Quid ergo mirum, si vir ille sapiens et justus, etiam divinitus admonitus, quid cuique congrueret, sine carnibus aptam cuique generi alimoniam præparavit et recondidit ? Quid est autem, quo vesci non cogeret fames ? aut quid non suave ac salubre facere posset Deus, qui etiam, ut sine cibo viverent, divina facilitate donaret, nisi ut pascerentur etiam hoc implendæ figuræ tanti mysterii conveniret ? Non autem ad præfigurandam Ecclesiam pertinere tam multiplicia rerum signa gestarum, nisi fuerit contentiosus, nemo permittitur opinari. Jam enim gentes ita Ecclesiam repleverunt, mundique et im-

mundi, donec certum veniatur ad finem, ita ejus unitatis quadam compagine continentur, ut ex hoc uno manifestissimo, etiam de cæteris, quæ obscurius aliquanto dicta sunt, et difficiliter agnosci queunt, dubitari fas non sit. Quæ cum ita sint, si nec inaniter ista conscripta esse putare quisquam vel durus audebit, nec nihil significare cum gesta sint, nec sola dicta esse significativa, non facta, nec aliena esse ab Ecclesia significanda probabiliter dici potest: sed magis credendum est, et sapienter esse memoriæ literisque mandata, et gesta esse, et significare aliquid, et ipsum aliquid ad præfigurandam Ecclesiam pertinere. Jam usque ad hunc articulum perductus liber iste claudendus est, ut ambarum Civitatum cursus, terrenæ scilicet secundum hominem viventis et cœlestis secundum Deum, post diluvium et deinceps in rebus consequentibus requiratur.

LIBER XVI.

IN CUIUS PRIORE PARTE¹, A CAPITE VIDELICET PRIMO AD DUODECIMUM, CIVITATIS UTRISQUE COELESTIS AC TERRENÆ PROCURSUS EXHIBETUR SECUNDUM SACRAM HISTORIAM A NOË USQUE AD ABRAHAM. POSTERIORE AUTEM PARTE DE COELESTIS TANTUMMODO CIVITATIS PROCURSU AB ABRAHAM USQUE AD ISRAELITARUM REGES DISPUTATUR.

CAPUT I.

An post diluvium a Noë usque ad Abraham aliqua familia secundum Deum viventium reperiantur.

Post diluvium² procurentis sanctæ vestigia Civitatis, utrum continuata sint, an intercurrentibus impietatis interrupta temporibus, ita ut nullus hominum veri unius Dei cultor existeret, ad liquidum Scripturis loquentibus invenire difficile est: propterea quod in canonicis Libris post Noë, qui cum conjugē ac tribus filiis totidemque nuptibus suis meruit per arcam a vastatione diluvii liberari, non invenimus usque ad Abraham cujusquam pietatem evidenti divino eloquio prædicatam, nisi quod Noë duos filios suos Sem et Japhet prophetica benedictione commendat, intuens et prævidens quod longe post fuerat futurum. Unde factum etiam illud, ut filium suum medium, hoc est, primogenito minorem ultimoque majorem, qui peccaverat in patrem, non in ipso, sed in filio ejus suo nepote malediceret his verbis: « Maledictus Chanaan

¹ Vide lib. xviii, c. 1. — ² Vide D. Guillon, tom. xxi, pag. 268-269.